

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання
Кафедра соціальної філософії та управління

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку»

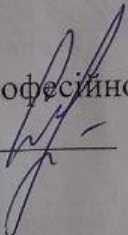
Здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня, II курсу,
групи МПА3-21-1,
спеціальності (281 «Публічне управління та адміністрування»),
освітня програма («Регіональне управління та самоврядування»)

Лоли Андрія Юрійовича

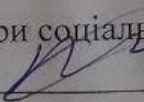
Науковий керівник _____ Близнюк Андрій Станіславович, д.н. з
держ.упр., доцент, професор кафедри

Керівник освітньо-професійної
програми _____

 Самойлова Ірина Іванівна, к.н.держ.упр., доцент

Допущено до захисту за рішенням кафедри соціальної філософії та управління
протокол від «27» 01 2023 № 108

Завідувач кафедри соціальної філософії
та управління _____

 Чупрій Леонід Васильович, д.політ.н., доцент

Ірпінь – 2023

спорту. 3.2. Механізми удосконалення системи розвитку фізичної культури спорту в Україні.

7. Календарний план виконання роботи

№ п /п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	15.10.2021	15.10.2021
2	Підготовка першого розділу роботи та подання його керівнику	29.06.2022	29.06.2022
3	Підготовка другого розділу роботи та подання його керівнику	21.11.2022	21.11.2022
4	Підготовка третього розділу роботи та подання його керівнику	09.01.2023	09.01.2023
5	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	12.01.2023	12.01.2023
6	Отримання відгуку керівника	25.01.2023	25.01.2023
7	Отримання зовнішньої рецензії	25.01.2023	25.01.2023
8	Попередній захист роботи	23.01.2023	23.01.2023
9	Допуск роботи зав. кафедри до захисту	26.01.2023	26.01.2023
10	Захист роботи	Згідно графіку освітнього процесу	02.02.2023

8. Дата видачі завдання « 11 » 07 2022

9. Керівник кваліфікаційної роботи

А.С. Близнюк

10. Керівник освітньо-
професійної програми

І.І. Самойлова

11. Завдання до виконання отримав
здобувач вищої освіти

А.Ю. Лола

АНОТАЦІЯ

Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку.

Мета роботи полягає в визначення та теоретичне обґрунтування державне управління фізичною культурою і спортом.

Об'єктом дослідження є державне управління фізичною культурою та спортом.

Предмет дослідження – механізми державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту в Україні.

За результатами дослідження сформульовані висновки, що державне управління розвитком фізичної культури і спорту – це сукупність принципів, функцій і методів, засобів, важелів впливу, який має забезпечити найбільш раціональний спосіб організації управління справами фізичної культури та спорту з метою ефективної реалізації цілей управління галуззю. Принципи оптимізації державного управління розвитком фізичної культури і спорту згруповано за структурно-функціональною і процесуальною ознаками.

Механізм державного управління розвитком фізичної культури та спорту, який забезпечує шляхом застосування відповідних управлінських технологій (планування, прогнозування, програмування, моніторинг, оцінювання), методів та засобів досягнення цілей і вирішення програмних завдань на основі дотримання принципів та вимог до предметної сфери його застосування.

При написанні роботи використовувалися джерела різноманітного характеру – монографії, посібники, матеріали, опубліковані у ЗМІ, а також інтернет-ресурси.

Основні теоретичні положення були використанні із законодавчих актів, що регламентують розвиток фізичної культури та спорту в Україні, з відповідної документації обласної державної адміністрації, а також із посібників з державного управління.

Дипломна робота містить _____ сторінок, __ рисунків, список використаних джерел з __ найменувань.

Ключові слова: державне управління фізичної культури й спорту, механізми державного управління, економічно-правовий аспекти державного управління.

Рік виконання дипломної роботи 2022

Рік захисту роботи 2023

Зміст

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ.....	9
<i>1.1. Розуміння сутності державного управління фізичною культурою та спортом</i>	<i>9</i>
<i>1.2. Історія розвитку фізичного виховання в Україні</i>	<i>13</i>
РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ	19
<i>2.1. Стратегія розвитку фізичної культури та спорту в Україні</i>	<i>19</i>
<i>2.2. Дитячий та юнацький спорт – як пріоритетний напрямок розвитку спорту в Україні.....</i>	<i>25</i>
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ	29
<i>3.1. Економіко-правові аспекти стимулювання реформування фізичної культури і спорту.....</i>	<i>29</i>
<i>3.2. Механізми удосконалення системи розвитку фізичної культури та спорту в Україні.....</i>	<i>37</i>
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45

ВСТУП

Фізична культура та спорт є невід'ємною часткою духовного, інтелектуального, фізичного буття людини, яка забезпечує повноцінний та гармонійний розвиток особистості, сприяє підвищенню якості та рівня життя. Феномен фізичної культури та спорту як соціального, правового, економічного, культурного явища досліджується багатьма науковцями, які у своїх визначеннях його понятійної сутності виходять із концептуальних позицій, які притаманні відповідній науковій галузі.

Фізична культура в Україні є часткою загальної культури суспільства, що спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості. Практика свідчить, що фізична культура, до складу якої входять фізичне виховання, спорт та фізична рекреація, є важливим засобом підвищення соціальної і трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних та творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами і зміцнення миру. Спорт як органічна частина фізичної культури є сферою діяльності людей, виявлення та уніфікованого порівняння у змаганні їх досягнень в певних видах фізичних вправ. В той же час спорт є часткою міжнародного спілкування, дає можливість демонстрації досягнень суспільства у цій сфері діяльності, сприяє утвердженню гуманістичних цінностей та спортивного авторитету України у світовому співтоваристві.

Розвиток фізичної культури і спорту в Україні, як і в кожній країні світу, обумовлений потребами суспільства, рівнем соціально-економічного розвитку, станом освіти, науки, культури, традицій та ін. Формування основ державної програми розвитку фізичної культури в Україні відбувалося з урахуванням радянської системи фізичного виховання і спорту, яка постійно реформувалася, та традицій українського народу.

У статті 3 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» відзначається, що держава регулює відносини у сфері фізичної культури і спорту шляхом

формування державної політики у цій сфері, створення відповідних державних органів, фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також визнання широкого самодіяльного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості. Реалізація вказаної норми законодавства потребує цілеспрямованої злагодженої роботи державних інституцій, територіальних громад, виробничих структур, приватних організацій, громадських об'єднань та фахівців сфери.

Насамперед це стосується категорії фахівців, які мають статус державних службовців або працюють в організаціях, які фінансуються з державного або місцевих бюджетів. Тільки за умови оптимального поєднання дій всіх зацікавлених суб'єктів управління стане реальним забезпечення людям оптимальною руховою активністю протягом усього життя, досягнення нею достатнього рівня фізичної та функціональної підготовленості, впровадження традицій здорового способу життя, сприяння її соціальному, біологічному та психічному благополуччю. Ситуація в сфері фізичної культури та спорту залишається складною.

Особливої актуальності набувають дослідження змісту, форм, методів, принципів, механізмів державного управління на регіональному рівні в світлі проблем окреслених у концепції.

сфера фізичної культури й спорту характеризується розгалуженими суспільними відносинами, виконує суспільно корисні функції, які обумовлюють необхідність державного управління у цій сфері.

Як зазначає І. Гасюк, розвиток галузі фізичної культури і спорту відбувається завдяки удосконаленню і поліпшенню матеріально-технічного, інформаційного, кадрового, наукового, нормативно-правового, фінансового, медичного забезпечення, що у свою чергу знаходить свій вираз у показниках стану розвитку системи загалом, а саме: рівні здоров'я і фізичного розвитку різних верств населення; ступені використання фізичної культури в різних

сферах діяльності, рівні розвитку системи фізичного виховання, самодіяльного масового спорту, рівні досягнень спортсменів України в окремих видах спорту, рівні забезпеченості кваліфікованими кадрами, спортивними спорудами та майном.

Метою роботи є визначення та теоретичне обґрунтування державне управління фізичною культурою і спортом.

Об'єктом дослідження є державне управління фізичною культурою та спортом.

Предмет дослідження – механізми державного регулювання розвитку фізичної культури та спорту в Україні.

Аналіз досліджень та публікацій. При написанні роботи використовувалися джерела різноманітного характеру – монографії, посібники, матеріали, опубліковані у ЗМІ, а також інтернет-ресурси.

Основні теоретичні положення були використанні із законодавчих актів, що регламентують розвиток фізичної культури та спорту в Україні, з відповідної документації обласної державної адміністрації, а також із посібників з державного управління.

РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ

1.1. Розуміння сутності державного управління фізичною культурою та спортом

Державне управління фізичною культурою і спортом в Україні здійснюється за принципом територіальної організації влади, а система органів виконавчої влади, як сукупність підсистем, ланок та окремих органів побудована на критеріях розподілу обсягу компетенцій та територіальним масштабом.

Реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту неможлива без координації дій усіх гілок влади (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади в межах своїх повноважень, державні адміністрації та органи місцевого самоврядування).

Верховна Рада України, як єдиний орган законодавчої влади, забезпечує створення основ нормативно-правової бази розвитку фізичної культури і спорту.

Організаційні засади сфери фізичної культури і спорту, визначені Законом України «Про фізичну культуру і спорт», до якого шістьма законодавчими актами було внесено відповідні зміни і доповнення. Нова редакція цього закону опрацьовується Робочою групою Комітету з питань сім'ї, молодіжної політики, спорту та туризму Верховної Ради України та Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

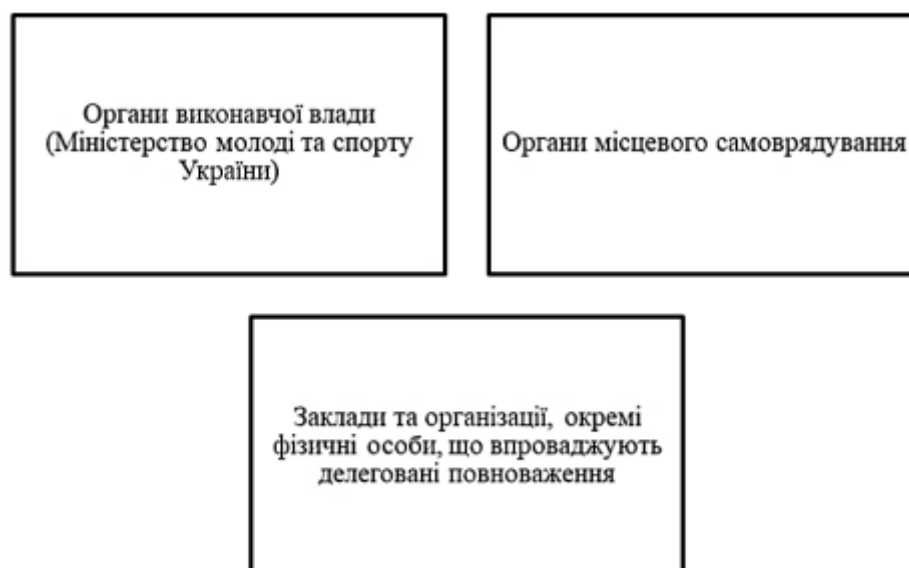

Рис. 1. Різномірні владні суб'єкти, які відповідають за державне управління у сфері фізичної культури і спорту в Україні.

Розуміння сутності державного управління фізичною культурою та спортом. до теперішнього часу ще немає єдиного загальноприйнятого визначення поняття «фізична культура і спорт».

Така ситуація обумовлена цілою низкою чинників. Окрім того, необхідно враховувати, що фізична культура і спорт складають два значних сегменти: спорт вищих досягнень (професійний спорт), а також фізична культура і спорт, яким громадяни займаються для зміцнення власного здоров'я та змістовного проведення відпочинку.

По-скільки професійний спорт є одним із важливих сегментів, що формує престиж держави на міжнародній арені, то ним опікуються органи управління на загальнодержавному і регіональному рівні, які потребують теоретичних напрацювань та соціологічних даних.

Більш глибокому розумінню сутності програмно-цільового управління може сприяти знання про існуючі класифікації цільових комплексних програм.

За характером мети, яку переслідують управлінці при виконанні програм і впливу результатів їх реалізації на розвиток народного господарства вони поділяються на ключові кластери: виробничі; економічні; науково-технічні;

соціальні програми, безпосередньо розраховані на задоволення потреб населення, забезпечення найбільш сприятливих умов, які сприяють соціальному розвитку працюючого населення; ті, що впливають на розвиток культури, освіти, медичного забезпечення, побутового та інших видів обслуговування тощо.

І, зрештою, ще одним важливим фактором, який впливає на формування систем управління комплексними програмами є період їх реалізації: безперервні; довгострокові; поточні.

В якості механізму державного управління розвитком фізичної культури та спорту становлять предметна сфера його використання, можливості даного підходу стосовно вирішення виникаючих проблем, передумови щодо його впровадження у повсякденну практику управлінської діяльності, підходи до його застосування, методи та засоби, які сприяють вирішенню поставлених завдань і у досягненні визначеної мети, допомагають впорядкувати науково-категорійний апарат тощо.

Стратегічне планування і реалізація розробленої стратегії пов'язані з низкою важливих підвалин, що у значній мірі обумовлюють ефективність дій управлінця та ефект від безпосередньої реалізації заходів, що покликані досягнути визначеної у них мети. Успішно впоратися з цілим спектром питань, що зазвичай виникають у результаті проведення ґрунтовного аналізу динаміки сутності правових засад і наслідків реалізації регіональних та місцевих програм, які скеровані на розвиток фізичної культури та спорту, удосконалення методологічних засад і підходів до стратегічного планування даної сфери людської діяльності.

Основні напрями розробки і формування організаційної основи управління динамікою фізичної культури і спорту містяться в оптимізації системи спортивних і фізкультурних заходів; вдосконаленні взаємодії суб'єктів фізичної культури і спорту; розробці ключових параметрів рухової активності для населення різної вікової категорії і соціальної приналежності; напрацюванні системи фізичного виховання і вдосконалення людини на різних

етапах її життя, в першу чергу підростаючого покоління тлумачити поняття «управління» яким послуговуються при характеристиці особливої управлінської дії в різноманітних сферах суспільної життєдіяльності, зокрема при забезпеченні державного управління фізичною культурою і спортом України.

Адже фізична культура і спорт була і залишається невід'ємною складовою соціального буття спільноти, атрибутом її не матеріального виробництва. При цьому, цілком правомірним і доцільним є послуговуватися поняттям «управління» щодо фізичної культури і спорту як окремої галузі.

Загальний контекст поняття «державне управління» можемо екстраполювати стосовно всіх трьох владних гілок – законодавчої, виконавчої і судової, а у вузькому трактуванні – виключно виконавчої.

Поняття державного управління як самостійна форма діяльності держави набуло найбільшого поширення, яке проявляється як організуюча, виконавчо-розпорядча функція, що характеризує особливу групу державних органів у процесі безпосередньої реалізації функцій і завдань представників держави в ході щоденного і безпосереднього керівництва економікою, соціально-культурною і адміністративно-політичною сферою країни.

Значна частина вітчизняних дослідників поділяє думку стосовно організуючого, виконавчо-розпорядчого характеру управлінської діяльності, яка спрямовується на реалізацію функцій і завдань притаманних державі.

Значення фізичної культури й спорту в сучасному світі засноване на визнанні безумовної важливості фізкультурно-спортивної діяльності для людини, держави й суспільства в цілому. Необхідність залучення всієї сукупності коштів і методів фізичної культури й спорту пояснюється насущною потребою зміцнення здоров'я, поліпшення фізичної підготовленості й формування здорового способу життя в підростаючого покоління.

У відповідності з Законом України «Про фізичну культуру й спорт», фізична культура — це складова частина культури, область соціальної діяльності, що представляє собою сукупність духовних і матеріальних

цінностей, створюваних і використовуваних суспільством з метою фізичного розвитку людини, зміцнення його здоров'я й удосконалення його фізичної активності.

Фізична культура й спорт — органічна частина загальнолюдської культури, його особлива самостійна область. Разом з тим це специфічний процес і результат людської діяльності, кошт і спосіб фізичного вдосконалення особистості. Фізична культура впливає на життєво важливі сторони індивіда, отримані у вигляді задатків, які передаються генетично й розбудовують в процесі життя під впливом виховання, діяльності й навколишнього середовища. Вона задовольняє спеціальні потреби в спілкуванні, грі, розвазі, у деяких формах самовираження особистості через соціально активну корисну діяльність. Фізична культура являє собою сукупність матеріальних і духовних цінностей.

1.2. Історія розвитку фізичного виховання в Україні

Протягом тисячоліть на території сучасної України, залежно від природних умов виникали, розвивались і припиняли своє існування різні спільноти людей. В добу палеоліту виник рід як форма колективного співжиття людей, сформувались основи релігійних вірувань, первісного мистецтва тощо. Важливу роль тут відігравало фізичне виховання.

Упродовж тисячоліття у північному Причорномор'ї проводились атлетичні ігри на честь олімпійських богів і героїв. Найвідомішими були ігри на честь Ахілла в Ольвії. Протягом двох тисячоліть до Київської Русі найбільш розвиненим та історично активним був район середнього Подніпров'я. Значний внесок у становлення основ його народної фізичної культури зробили Зарубинецька та Черняхівська культури, що існували на території сучасної України.

На території сучасної України (північне Причорномор'я) розвивалась фізична культура, яка в своїй основі відповідала давньогрецькій традиції. Але специфічне довкілля, склад населення та регіональні умови розвитку культури спричиняли до появи в цих місцях своєрідних особливостей фізичної культури.

На праукраїнських землях північного Причорномор'я в античний період було сформовано систему фізичного виховання. Загартування молоді здійснювалось в гімназіях, завершальною школою фізичного виховання були ефебії під керівництвом спеціально підготовлених вчителів.

Формування фізичного виховання в період Київської Русі

На межі IX—X століть навколо Київської землі утворилося державне об'єднання — Київська Русь. Тут ще з часів військової демократії збереглися звичаї виховання дітей, продовжили побутування обряди і ритуали, що склали певну систему підготовки людини до праці та виконання військових обов'язків. В Київській Русі стала побутувати вікова диференціація молоді, покладена в основу народної фізичної культури:

- в три роки хлопця саджають на коня, і цей обряд назвали «постриги».

Цей ритуал князь Ігор здійснив у трьохрічному віці, а в сім — був на навчанні у Новгороді-Сіверському;

- у сім років хлопчик переходить від материнського виховання під нагляд чоловіків (батька або старійшин роду); починається навчання грамоті, стрільбі з лука, володінню списом, арканом, їзди верхи;

- в 12 років хлопчик вважається напівдорослим юнаком і до його навчання залучають «військові хитрощі»;

- в 17-річному віці юнак вважався дорослим і змужнілим.

У кожній віковій групі здійснювалась певна підготовка і завершувалась «ініціацією» (посвятою в наступну). Таким чином, до військового життя (хоч постійної армії ще не існувало) готували з дитинства.

Військово-фізична підготовка у княжій дружині була доволі спеціалізованою, враховувала рід війська, його цільове призначення, специфіку озброєння тощо. Важливими у підготовці воїна були природні фактори загартування (повітря, сонце, вода), а також ігри військового спрямування («гра у війну», гра у «боротьбу ролів» і ін.). Військові танці, фізичні вправи з предметами (різновиди зброї — спис, лук, меч, праща тощо), а також каміння, палиці, мотузки-аркани тощо. Значне місце відводилось фізичним вправам із

застосуванням засобів пересування (коні, човни, лижі тощо), а також ходьба, біг, лазіння, повзання, плавання і змагальні фізичні вправи (протиборства, боротьба, бої навкулачки, фехтування тощо).

У IX—XIX століттях військово-прикладна підготовка реалізовувалась в таких формах, як «Руські ігрища», лицарські турніри, змагання-«потіхи», полювання, військові походи. Тобто у період Київської Русі (IX—XIV ст.) існувала ефективна система військово-фізичної підготовки. Безперервні війни з сусідами та внутрішні конфлікти ставили русичів в умови постійної боротьби за існування. Тому фізичне виховання посідало чільне місце у військово-прикладній підготовці. В ньому переважало досконале володіння зброєю, конем, вміння ловити і муштрувати коней, полювання тощо.

в Київській Русі сформувалась своєрідна система військово-фізичної підготовки населення, що включала такі форми:

- фізичне виховання в родині (сім'ї);
- військово-фізичне виховання в побуті;
- військово-фізичне виховання у княжому війську;
- військово-фізичне виховання у культових і навчальних закладах (церкви, монастирі, школи...).

Значно вплинули на розвиток елементів фізичної культури спеціально організовані товариства стрільців із лука, фехтувальні школи, організовані в Києві, Новгороді та інших населених пунктах Київської Русі. Навчання в них сприяло формуванню військового мистецтва дружинників.

В Київській Русі поширеною була гра в копаний м'яч — один із прообразів сучасного футболу, а серед дорослих в шані була так звана гра з биком або, краще сказати, двобій людини з роз'яреною твариною. Історія зберегла факт про киянина Кирила Кожум'яку, котрий вирвав у бика шкіру, захоплену долонею.

Фізична культура в Україні часів Київської Русі розвивалась за Європейською моделлю. Але, вбираючи все краще від сусідів, вона за своїм

соціальним значенням та спрямованістю ґрунтувалась на звичаях і традиціях свого народу, що зумовило її прогресивність.

Фізична культура в період Козаччини

З перших років свого існування Запорізька Січ вела безперервну збройну боротьбу з загарбниками. Такі специфічні умови спричинились до того, що запорізьке козацтво в короткий історичний термін виробило одну з найефективніших на той час систему військово-фізичної підготовки воїнів.

Без цілеспрямованого фізичного виховання досягти такого високого рівня стану фізичної готовності та вершин військового мистецтва неможливо.

В часи козацької доби побут українців був насичений різноманітними рухливими іграми, змагальними фізичними вправами, що поширювались серед усіх без винятку верств населення. Широке розповсюдження серед молоді народних рухливих ігор, різновидів народної боротьби, боїв навкулачки та ін. сприяло розвитку необхідних фізичних якостей і формуванню на цій основі міцного покоління захисників Батьківщини.

Фізична культура, крім інших соціальних функцій, перш за все служила військово-фізичній підготовці населення. Домінуючу роль у ній відіграв національний ідеал духовної і тілесної досконалості особистості, уособленням якого став образ козака-звитяжця (лицаря), захисника рідної землі.

На Запоріжжі існував культ гармонійного фізичного і духовного розвитку особистості. Слабку тілом або духом людину ніколи не обирали старшиною. Суворе, аскетичне життя запоріжців викликало справедливий подив очевидців, а право називатись запорізьким козаком вважалось найпочеснішою відзнакою не тільки серед українців. Багато польських шляхтичів, а згодом і росіян прагнули здобути військову освіту на Запоріжжі.

Фізичне виховання в XVII-XIX століття

У XIX ст. набув швидкого розвитку рух, пов'язаний з утворенням спортивних організацій, таких як: «Сокіл», «Січ», «Пласт» та інші.

«Сокіл» — тіловиховне (рухового профілю) товариство, яке відіграло значну роль у національному відродженні слов'янських народів. Перший «Сокіл»

постав 1862 у Празі (засновник Мирослав Тирш), з метою поширення не тільки фізкультури (на зразок нім. «турнферайнів»), але й пробудження національної свідомості чеського народу у 1930-их роках чеський «Сокіл» нараховував 600 000 чол.).

По радянській окупації всі «Сокіл» ліквідовано як реакційні буржуазно-націоналістичні товариства; те саме в сателітних державах і в Югославії (деякі з них діють у діаспорі). «Пласт» - скаутська організація України, мета якої: сприяти, як і всебічному патріотичному вихованню, так і самовихованню української молоді на підставі християнської моралі - виховувати українську молодь, і на свідомих, відповідальних та повновартісних громадян місцевої, національної та світової спільнот, і на провідників українського суспільства. «Січ» — спортивно-протипожежно-фізкультурна організація, поширена в 1900—1930 роках в Галичині, а також на Буковині, Закарпатті та в еміграції. Перша «Січ» заснована Кирилом Трильовським («січовим батьком») в с. Завалля Снятинського повіту 5 травня 1900 року. Далі «Січі» створилися в Коломийському і Городенківському повітах, поширилися в Галичині і Буковині.

Розвиток фізичної культури у XX столітті

Після Другої світової війни посилено спортові контакти із Заходом, розгорнуто масовий фізкультурний рух, підвищено рівень спортивної майстерності. У зв'язку з цим посилювався і фізкультурний рух в УРСР. Українські спортсмени здобували чималі успіхи в міжнародних змаганнях (Б. Гуревич, Я. Куценко, Б. Шахлін, В. Чукарін, Л. Латиніна, О. Гончаренко, Є. Буланчик, В. Куц, Н. Откаленко, Л. Лисенко-Шевцова, А. Бондарчук та ін.).

На основі постанови ЦК КПСС і Ради Міністрів СРСР від 9 січня 1959 року «Про керівництво фізичною культурою і спортом у країні» Комітет фізичної культури і спорту при Раді Міністрів УРСР було перетворено на Союз спортивних товариств і організацій УРСР, підпорядкований Всесоюзному спортивному союзові. Обласні, міські, районні й місцеві ради фізичної культури керували працею всіх спортивних організацій, які поділялися на

добровільні спортивні товариства, колективи фізичної культури (на заводах і фабриках, у колгоспах і радгоспах) чи спортивні клуби.

Перше десятиріччя розвитку фізичної культури і спорту в сучасній Україні характеризується значними проблемами, пов'язаними з умовами існування суспільства.

З 1991 по 1998 рр. кількість підприємств, організацій та установ, які проводили фізкультурно-оздоровчу роботу, зменшилася на 15,5 тисяч одиниць, а кількість працівників, залучених до нього процесу, — більш як на 1 млн. чоловік, тобто на 56 відсотків, інструкторів по спорту, що працювали у виробничих колективах, — на 5,7 тис. чоловік. Лише 13 відсотків трудових колективів мали спеціалістів, які проводили фізкультурно-оздоровчу роботу.

Тільки за три роки (з 1991 по 1993) припинили діяльність більш як 900 дитячих і підліткових фізкультурно-оздоровчих клубів при ЖЕК, було скорочено 590 посад педагогів-організаторів спортивної роботи з населенням за місцем проживання, більше 3,5 тис. інструкторів фізичної культури у трудових колективах.

Під загрозою руйнування була в цілому досить ефективна система підготовки спортсменів високого класу, скорочувалась мережа дитячо-юнацьких спортивних шкіл, кількість національних змагань і навчально-тренувальних зборів.

Негативно позначилося на стані здоров'я дітей та підлітків - майже 90% дітей, учнів і студентів мали відхилення у здоров'ї, 50% - незадовільну фізичну підготовку що призвело до посилення антисоціальних проявів - майже кожний десятий злочин в Україні здійснювався підлітками і на 60% збільшилася кількість неповнолітніх, що вживали наркотики.

Значні проблеми розвитку галузі фізичної культури та зумовлені ними негативні наслідки вимагали відповідного відображення у суспільній свідомості, науково-методичного обґрунтування мети, завдань та організації їх вирішення.

РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

2.1. Стратегія розвитку фізичної культури та спорту в Україні

Фізична культура і спорт є найбільш універсальним засобом фізичного і духовного оздоровлення нації, але треба визнати, що їхні можливості не використовуються повною мірою.

Європейський вектор розвитку країни обумовлює організаційні зміни, що відбуваються у всіх сферах українського суспільства, у тому числі – сфері фізичної культури і спорту. За участю представників спортивних інституцій, народних депутатів України, спортсменів, тренерів, функціонерів сфери фізичної культури і спорту, громадськості, напрацьовано пропозиції щодо створення платформи для забезпечення ефективної взаємодії суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, з використанням новітніх ІТ-технологій, сучасного менеджменту для забезпечення якісних змін, спрямованих на популяризацію рухової активності, здорового способу життя та просування спортивного іміджу України в світі. Зазначені пропозиції покладено в основу Стратегії розвитку фізичної культури і спорту (далі – Стратегія).

Стратегія дасть змогу комплексно підійти до розвитку сфери, з використанням інклюзивного підходу та рівних можливостей для всіх верств українського суспільства, оновленої системи виховання атлетів, тренерів, менеджерів та функціонерів. Стратегія визначає мету та основні завдання, спрямовані на створення умов для розвитку олімпійського руху, спорту вищих досягнень, які є основою формування позитивного іміджу України у світовому співтоваристві, підтримку паралімпійського і дефлімпійського руху, популяризації занять фізичною культурою і спортом як одного із напрямків самореалізації українців.

Цей документ визначає напрям розвитку фізичної культури і спорту України на наступні вісім років та поділяється на три етапи:

Перший етап 2020-2022 – визначення власних шляхів та затвердження плану дій, удосконалення нормативно-правової бази.

Другий етап 2023-2024 – реалізація плану дій та впровадження інновацій у сфері фізичної культури і спорту.

Урядом затверджено Програму дій, яка визначає цілі та пріоритети України на наступні чотири роки (постанова Кабінету Міністрів України від 02 квітня 2020 р. № 270).

Однією з визначених цілей Програми є підвищення стандартів життя, а одним із ключових завдань – створення умов для формування фізичного і ментального здоров'я населення та підвищення іміджу України в світі, в тому числі – шляхом реалізації людського потенціалу нації.

Система розвитку спортивної інфраструктури України засвідчує, що організаційні, нормативно-правові, кадрові та фінансові умови функціонування сфери не відповідають потребам держави, громадян, що займаються спортом за місцем проживання, фізкультурно-спортивній реабілітації осіб з інвалідністю, стандартам проведення рейтингових змагань, що, в цілому, не дає можливості забезпечити належне функціонування механізму саморозвитку спорту.

Загальна кількість спортивних споруд в Україні становить 96678 одиниць. Зазвичай це об'єкти комунальної власності, спортивних товариств, спортивних шкіл, різних відомств та державних підприємств. Інформація, що міститься в Єдиному електронному всеукраїнському реєстрі спортивних споруд систематично не актуалізується, Міністерство не володіє точними даними про стан споруд, їх завантаженість, наявність інвентарю та обладнання, що об'єктивно знижує ефективність роботи.

Метою Стратегії є формування в суспільстві моди на здоровий спосіб життя, збільшення кількості громадян, які охоплені регулярною руховою активністю, створення умов для розвитку сучасної і доступної спортивно-оздоровчої інфраструктури, забезпечення підготовки, участі національної

збірної команди України в Олімпійських, Паралімпійських, Дефлімпійських, Всесвітніх іграх з неолімпійських видів спорту, Шаховій Олімпіаді, інших представницьких світових та європейських змаганнях, сприяння входженню України до числа кращих держав.

Візія Стратегії: здорова та активна нація, яка реалізує особистісний потенціал, пишається досягненнями українських спортсменів та творить успішну Україну у світовому співтоваристві. Мотивація та натхнення українців через міжнародні спортивні успіхи і гордість нації.

Місія Стратегії: кожен українець має доступ до сучасної спортивної інфраструктури для регулярних занять фізичною культурою і спортом, досягнення українських атлетів є гордістю держави та надихають співгромадян. Міністерством молоді та спорту України визначено п'ять векторів реалізації державної політики сфери, що утворюють платформу для формування здорової нації та успішної спортивної України в світі, а саме: підвищення рівня фізичної активності; якісні зміни в спорті вищих досягнень; розвиток спортивної інфраструктури; діджиталізація сфери фізичної культури і спорту; оптимізація кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту.

В основі кожного вектору держава ставить людину та її потреби.

Реалізація завдань векторів має забезпечити:

- популяризацію рухової активності серед різних вікових груп населення, в тому числі осіб з інвалідністю;
- підвищення престижу професій спортсмена та тренера; об'єднання українців під гаслом спорту та формування здоров'я нації як частини її культурного менталітету;
- впровадження якісних змін у спорті вищих досягнень;
- розвиток у регіонах країни сучасної, різноманітної, доступної спортивної інфраструктури для користування всіма верствами населення та організації підготовки спортсменів, проведення спортивних змагань національного та міжнародного рівнів;

- стимулювання державою суб'єктів сфери спорту щодо надання фізкультурно-оздоровчих послуг населенню;
- делегування частини функцій управління спортом національним спортивним федераціям України з метою розширення їх автономії;
- стимулювання розвитку індустрії спорту шляхом меценатства та активного використання програми державно-приватного партнерства;
- забезпечення якісної підготовки та участі національної збірної команди України в Олімпійських, Паралімпійських, Дефлімпійських, Всесвітніх іграх, Юнацьких олімпійських іграх; досягнення атлетами України, у тому числі – з інвалідністю, високих результатів на міжнародній арені;
- забезпечення суспільної інтеграції осіб з інвалідністю шляхом створення умов для проведення заходів фізкультурно-спортивної реабілітації;
- перехід на цифрову взаємодію між Міністерством та суб'єктами сфери фізичної культури і спорту.

Фізична культура і спорт мають стати дієвим інструментом, що покращує здоров'я та якість життя населення в цілому та є природним прагненням громадян задовольнити свої потреби у фізичній активності.

Виховна та рольова модель досягнення успіху через спорт вищих досягнень – важлива складова розвитку нації і ми не використовуємо її в повному обсязі, особливо в умовах глобалізації, можливостей медіа і соціальних мереж. Україні потрібно повернути свій статус однієї з провідних спортивних держав у світі.

Стратегічні цілі:

- 1) Україна – спортивна держава, що входить до кращих країн світу, де створено умови та можливості для підготовки спортсменів топ рівня.
- 2) українські спортсмени є гордістю держави та прикладом для молодого покоління;
- 3) високоефективна система підготовки спортсменів, тренерів, менеджерів і функціонерів найвищого рівня;
- 4) в Україні регулярно проходять міжнародні змагання світового рівня;

- 5) фінансування спорту вищих досягнень є прозорим та публічним;
- 6) Україна є частиною глобальної системи боротьби з вживанням допінгу у спорті;
- 7) забезпечення підготовки та участі команди України в Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських іграх є пріоритетним напрямком державної політики;
- 8) розвиток спортивної науки та медицини.

В Україні не вистачає сучасної, якісної та доступної спортивної інфраструктури, яка є основою для занять руховою активністю та спортом. Це є проблемою сфери, яка накопичувалася роками та суттєво гальмує її розвиток. У сучасних умовах у провідних країнах світу дуже велику роль у розвитку спорту та фізичної активності відіграють місцеві органи влади, які несуть відповідальність за розвиток спортивної інфраструктури. Враховуючи те, що українська система організації та управління фізкультурно-спортивним рухом перейшла до принципів децентралізації владних функцій та повноважень, європейський досвід для нас дуже корисний. Відсутність та невідповідність світовим стандартам об'єктів спортивної інфраструктури не дає можливості проведення на території країни міжнародних спортивних заходів, розвитку спорту, туристичної галузі і економіки держави в цілому.

Позитивною практикою, яка потребує продовження, є підтримка державних програм з будівництва, реконструкції та капітальних ремонтів спортивних споруд. Урядом затверджено умови надання субвенцій з державного бюджету для будівництва нових та реконструкції існуючих палаців спорту, спортивних басейнів та інших спортивних об'єктів.

Досягнення мети складної соціальної системи – фізичної культури і спорту – детерміновано рівнем кадрового забезпечення.

Це комплекс дій, спрямованих на ефективний розвиток кадрового потенціалу шляхом:

- визначення кількості та якості необхідного персоналу (планування кадрових потреб);

- встановлення кваліфікаційних вимог до відповідних професій;
- здійснення підготовки необхідних фахівців та забезпечення їх безперервного професійного розвитку; проведення періодичного оцінювання (сертифікації) їх готовності до успішного виконання функціональних обов'язків;
- здійснення належного матеріального та морального заохочення працівників.

Впродовж останнього десятиріччя у системі кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту накопичено низку суперечностей між реальним станом справ та запитами суспільства і новими можливостями для їх задоволення. Усунення наявних протиріччь становитиме базис для зростання кількості персоналу, спроможного до успішного вирішення професійних завдань на основі використання наукових знань і передової практики роботи та з урахуванням нових викликів.

Передусім треба визначити, яка кількість персоналу, задіяна, і головне, має бути задіяна у вітчизняній сфері фізичної культури і спорту. Нині діюча статистика не дає об'єктивної відповіді на це питання. Існуюча практика збору інформації функціонує в Україні уже понад сорок років. Вона, на жаль, не відображає реального стану справ у державі, особливо у приватному та громадському секторах сфери. Відсутня методика розрахунку потреби відповідних кадрів. У Європейському Союзі на кожні 10 тис. осіб наявного населення є 34 заняті в системі спорту. В Україні – орієнтовно 18 таких фахівців (відставання в 1,9 рази).

В Україні відзначаються значні резерви у визначенні кваліфікаційних вимог до професій з фізичної культури і спорту, відповідних професійних функцій та трудових дій для їх реалізації, а також компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності. Функціонуюча система атестації тренерів вимагає суттєвого реформування на основі дотримання принципів об'єктивності та незалежності оцінювання професійної підготовленості усіх працівників сфери фізичної культури і спорту. Фахова освіта також вимагає

удосконалення в частині забезпечення належної спрямованості та якості освітнього процесу.

Скоординовано діяльність суб'єктів різних секторів соціально-економічної сфери державної політики, що сприятиме зміні поведінки громадян на користь використання оздоровчої рухової активності та ведення здорового способу життя і формування здорового суспільства.

Нормативно-правове та організаційне забезпечення реалізації стратегії здійснюватиметься шляхом розроблення та прийняття в установленому порядку відповідних законодавчих та інших нормативно-правових актів, планів та заходів, спрямованих на реалізацію положень стратегії, проведення моніторингу стану їх виконання. Кадрове забезпечення базується на використанні обґрунтованих підходів до системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців сфери та прогнозування результатів, залучення висококваліфікованих фахівців, які володіють сучасними методиками тренування та фізкультурно-спортивної реабілітації осіб з інвалідністю, організації наукових досліджень у межах галузі "Фізичне виховання і спорт". Фінансове забезпечення реалізації стратегії здійснюватиметься за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інших не заборонених законодавством джерел, залучення у сферу фізичної культури і спорту позабюджетних коштів.

2.2. Дитячий та юнацький спорт – як пріоритетний напрямок розвитку спорту в Україні

Дитячо-юнацький спорт - напрям спорту, який забезпечує залучення дітей для занять певним видом спорту із дитячого спорту для здійснення їх спортивної спеціалізації та забезпечення умов для переходу до резервного спорту.

Розвиток дитячо-юнацького спорту забезпечують суб'єкти сфери фізичної культури і спорту, зокрема дитячо-юнацькі спортивні школи та відповідні спортивні клуби.

Одним з важливих шляхів роботи органів місцевого самоврядування, виконавчої влади є сприяння розвитку фізичної культури і спорту. Пропаганда здорового способу життя, залучення сільського населення, зокрема дітей і молоді, до занять фізкультурою і спортом, змістовного дозвілля є надзвичайно корисною і потрібною справою. Це дієвий засіб відволікти підростаюче покоління від небажаного впливу вулиці, барів, від надмірної прив'язаності до комп'ютерів та задіяти його фізичну активність на користь громаді. В кінцевому результаті спорт - це здоров'я нації, а значить - її майбутнє.

Загальновідомо, що спорту вищих досягнень не буває без дитячо-юнацького спорту. Тому цей напрям роботи у системі розвитку фізичної культури і спорту перебуває на особливому рахунку в усіх країнах, які хочуть мати високі спортивні показники та здорову націю.

Сучасний спорт і система підготовки спортсменів високої кваліфікації ставлять першочерговим завданням ефективний розвиток дитячо-юнацького спорту, формування діючої системи відбору перспективних дітей та підлітків до регулярних занять з обраного виду спорту, створення умов для реалізації ними набутих рухових навичок і основ окремих видів спорту в подальшій спортивній діяльності.

Система дитячо-юнацького спорту об'єднує спортивні школи всіх типів, які забезпечують відбір обдарованих осіб із системи дитячого спорту, поступову спеціалізацію юних спортсменів, що мають високий рівень підготовленості, для участі у міжнародних спортивних змаганнях дітей та школярів, а також для подальшого переходу в систему резервного спорту.

Пошук обдарованих дітей, формування в них здорового способу життя, організацію їх змістовного відпочинку та дозвілля, надання їм підтримки, розвиток здібностей і набутих навичок вихованців, створення необхідних умов для максимальної реалізації їхніх здібностей в обраному виді спорту призвана сильна когорта тренерсько-викладацького складу.

Водночас останніми десятиріччями порушена система відбору до навчання у спортивних школах. Втрачено позитивний досвід селекційного

відбору, обстеження і аналіз конституційних, зростових та фізичних даних дитини, проведення у позаурочний і позашкільний час різноманітних рухових ігор, у ході яких спостерігалися інтелектуальна та психологічна адаптація під час ситуаційних змін, ступінь наявної координації у дитини та його витривалість.

Сучасна практика відбору й орієнтації тренування здібних спортсменів свідчить про низьку ефективність дитячо-юнацького спорту. У системі дитячо-юнацького спорту необхідно забезпечити оптимальне співвідношення кількості дітей, які займаються спортом на різних етапах багаторічного вдосконалення, передбачаючи відсів недостатньо перспективних з погляду спеціальної підготовки. Це можливо, враховуючи, по-перше, що практика засвоєння основних видів спорту, попереднє тестування рухових функцій і стану здоров'я дасть змогу спрямовувати найбільш здібних дітей у конкретному виді спорту для подальшого вдосконалення в системі дитячо-юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ), спеціалізованих дитячо-юнацьких шкіл олімпійського резерву (СДЮШОР), а підготовка на початкових етапах – формувати і відбирати контингент спортсменів, перспективних для подальшого вдосконалення, для резервного спорту.

По-друге, діти, які не виявили явних здібностей до подальшого спортивного вдосконалення, мають бути орієнтовані для занять масовим спортом. Такий підхід дасть можливість підвищити ефективність системи відбору і розвивати систему масового дитячо-юнацького спорту.

В умовах війни спорт значною мірою вимушено поставлений на паузу. Зараз немає умов для тренувань у ДЮСШ чи приватних секціях.

У регіонах, де не відбуваються бойові дії, вже працюють дитячо-юнацькі спортивні школи. Дуже важливо, щоб діти займалися спортом у такий складний час.

Але при цьому більшість дитячих і молодіжних турнірів зупинили. Проводити їх потрібно, але поновлення змагань повинні відпрацьовувати військова адміністрація і місцева влада. Без глядачів, під контролем військової

адміністрації, щоб були поруч ДСНС і лікарі, а також укриття на відстані щонайбільше 500 метрів. Проводити змагання точно потрібно, щоб коли закінчиться війна, ми мали покоління дітей, які будуть займатися спортом і представляти нашу державу на міжнародному рівні.

Щоб діти тренувались за умов, коли поряд є укриття – безпека дітей передусім. Під час повітряної тривоги діти та всі учасники заходів повинні прямувати в укриття. Тренування та змагання відновлюються після закінчення тривоги. Тільки за таких умов діти можуть зараз займатися спортом.

Розвиток масового і дитячого спорту залишається пріоритетом. У дитячо-юнацьких спортивних школах відновлюються заняття.

З початку 2022 року українські спортсмени вибороли на офіційних міжнародних змаганнях вже понад 1600 медалей. Щоби продовжувати перемагати, Україна попри російську війну відновлює національні першості, масовий і дитячий спорт.

Вихованці ДЮСШ їдуть на чемпіонати світу, Європи, Олімпійські ігри і прославляють нашу державу. Попереду ігри в Парижі в 2024 році, і завдання бути конкурентоспроможними, бути переможцями. Тому держава робить усе, щоби масовий спорт розвивався.

Заняття в ДЮСШ для дітей-переселенців є безкоштовними. Також всі охочі українці різного віку можуть безкоштовно займатися спортом разом з професійними спортсменами в «Активних парках». Це сучасні спортивні майданчики під відкритим небом, облаштовані по всій Україні в рамках проекту Президента України Володимира Зеленського «Активні парки — локації здорової України». Щоби почати тренування, достатньо знайти такий парк в своєму місті та відсканувати QR-код.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ

3.1. Економіко-правові аспекти стимулювання реформування фізичної культури і спорту

Фізична культура і спорт є специфічною сферою діяльності, що обумовлено, насамперед, особливостями економічного результату людської праці у цій сфері – фізкультурно-спортивні послуги, які спрямовані на досягнення бажаного психофізіологічного чи емоційного стану людини засобами фізичної культури і спорту. Спираючись на це визначення, можна вирізнити кілька видів фізкультурно-спортивних послуг: фізкультурно-виховні, фізкультурно-оздоровчі, спортивно-оздоровчі, спортивно-видовищні тощо.

Фізична культура й спорт рівною мірою як і охорона здоров'я, освіта, культура є найважливішими стратегічними ресурсами розвитку повноцінного й здорового суспільства й окремої людини і в силу цієї обставини держава повинна в значній мірі брати на себе функцію з забезпеченню суспільства й кожного його члена цими стратегічними ресурсами їх розвитку.

Базовим елементом, необхідним для розрахунків фінансових нормативів витрат на фізичну культуру й спорт є Закон України «Про фізичну культуру й спорт», у якому визначаються нормативи забезпечення житлових районів основними фізкультурно-спортивними спорудженнями. Доступність фізичної культури й спорту забезпечується також рішеннями регіональних і муніципальних органів. Органи місцевого самоврядування можуть регулювати ціни за відвідування спортивних змагань, оренду спортивних споруджень, що перебувають у їхній власності, продаж абонементів громадянам на користування такими спорудженнями, дозволяти проводити в регіональних, муніципальних спортивних спорудженнях заняття безкоштовно або на пільгових умовах для дітей дошкільного віку, дітей малозабезпечених і

багатодітних родин, а також для, студентів, пенсіонерів, інвалідів і якщо буде потреба передбачати компенсацію відповідним до спортивних споруджень за рахунок засобів держави, місцевих бюджетів або інших не заборонених законом джерел. Звідси випливає, що частка бюджетної складової у фінансуванні змісту об'єктів і заходів фізичної культури й спорту залежить від реального стану відповідного бюджету.

Зважаючи на різноплановість ефекту фізкультурно-спортивних послуг, їхніми покупцями-споживачами можуть виступати як окремі особи, так і суб'єкти господарської діяльності, а також певні соціальні інститути.

Одним із споживачів фізкультурно-спортивних послуг виступає і держава, яка намагається використати досягнення своїх спортсменів на найпрестижніших міжнародних змаганнях з політичною метою, сподіваючись на поліпшення свого міжнародного іміджу. Окрім цього, держава потенційно зацікавлена у підтриманні та зміцненні здоров'я населення країни, одним із дієвих чинників чого є фізична культура і спорт.

Аналізуючи сучасну економіку сфери фізичної культури і спорту України, слід звернути увагу на наявність низки протиріч, які виникли під впливом сукупності чинників, головними серед яких можна визначити такі: зміну ролі держави у забезпеченні життєдіяльності фізкультурно-спортивних організацій; активне проникнення у сферу фізичної культури і спорту ринкових відносин; виникнення раніше непритаманного сфері приватного сектора; формування ринку фізкультурно-спортивних послуг.

Формування економічного механізму розвитку фізичної культури і спорту необхідно конкретизувати, що сфера надання спортивних послуг – це сфера виробництва, а, як відомо, виробництво складається з праці, засобів праці та предметів праці. Предметом праці у сфері надання послуг є послуга. Обґрунтоване ціноутворення у сфері спортивних послуг є важливим напрямом розвитку сфери фізичної культури та спорту та потребує додаткового дослідження.

Одним із визначальних протиріч сучасного етапу розвитку економіки фізичної культури і спорту в Україні є гостра невідповідність між намаганням держави зберегти провідну роль в забезпеченні життєдіяльності сфери і її обмеженими ресурсними можливостями.

Сьогодні реалізується курс не лише на збереження, а у багатьох випадках – і на посилення ролі держави у розвитку сфери фізичної культури і спорту. Це, насамперед, виявляється в ухваленні відповідних нормативно-правових актів: 7 актів Верховної Ради України, серед яких 6 законів та 1 постанова, 16 указів та розпоряджень Президента України, 42 постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України.

Відповідно до Указу Президента України державна фінансова підтримка фізичної культури й спорту здійснюється шляхом реалізації наступних її форм:

- пряме й достатнє фінансування фізичної культури й спорту з бюджетів усіх рівнів на основі відповідних фінансових і соціальних норм і нормативів;
- надання різних пільг і преференцій для організацій, установ і підприємств сфери, що направляють фінансові кошти на розвиток фізичної культури й спорту (насамперед від ігрового бізнесу, тоталізаторів і лотерей);
- виділення пільгових (безпроцентних) кредитів і цільових інвестицій у розвиток фізичної культури й спорту;
- прискорення амортизації спортивного майна та інше.

Так, Законом України «Про фізичну культуру і спорт» визначені такі форми впливу держави на економіку фізичної культури і спорту: підтримка олімпійського руху, діяльності всеукраїнських фізкультурно-спортивних товариств, національних спортивних федерацій, інших громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості (стаття 3); утримання та підготовка членів збірних команд України до міжнародних змагань (стаття 21); фінансування державної програми розвитку фізичної культури і спорту за рахунок державного бюджету, бюджетів місцевого самоврядування (стаття 28); визначення нормативів мінімальної забезпеченості основними фізкультурно-оздоровчими і спортивними спорудами житлових районів, а також підприємств,

установ і організацій всіх форм власності, а також контроль за ефективністю використання спортивних споруд незалежно від форм власності (стаття 29); забезпечення підготовки та перепідготовки кадрів у сфері фізичної культури і спорту (стаття 30).

Маючи такі законодавче забезпечені економічні повноваження, держава мала б досягти істотного економічного впливу на сферу фізичної культури і спорту. Однак цього не відбувається у практичному житті, оскільки держава реально не спроможна підкріпити отримані повноваження відповідними фінансовими ресурсами.

Тенденції фінансового забезпечення сфери фізичної культури і спорту в Україні має позитивну динаміку. Але, на жаль, збільшення бюджетних асигнувань на фізичну культуру і спорт часом відстає від реального зростання «вартості життя», цін на різні товари і послуги, що врешті-решт призводить до загострення проблем із реальним фінансовим забезпеченням реалізації державних і регіональних фізкультурно-спортивних програм.

Фінансове управління розвитку фізичної культури та спорту є невід'ємною реалізаційною складовою частиною функцій фінансового управління, власне є способом їх процесуально-матеріального вираження та існування.

Застосування економічних механізмів розвитку послуг фізичної культури і спорту є необхідним заходом розвитку людського потенціалу та держави, розроблення яких потрібно здійснювати систематизовано в основних напрямках.

Перший полягає у створенні на державному рівні умов, що сприяють розвитку послуг сфери фізичної культури і спорту. Другий напрям – ефективне управління фізкультурно-спортивним рухом на рівні регіонів та підприємств України, що полягає в грамотному розподілі коштів, виділених на фізичну культуру і спорт, у сприянні розвитку приватного сектору фізкультурно-спортивних послуг. Створення та підтримка функціонування існуючого комплексу спортивних послуг на підприємствах, розвиток та ініціювання діяльності з меценатства та спонсорства підприємств. Наступний напрям

полягає у формуванні ефективної структури і застосуванні прогресивних методів роботи на рівні окремої фізкультурно-спортивної організації, які в сукупності спроможні надавати спортивні послуги, які задовольняють населення як за ціною так і за якістю. Цей напрям роботи потребує розроблення механізмів ціноутворення спортивної послуги, оцінки якості та конкурентоспроможності. Розподіл ринку спортивних послуг за платоспроможністю населення.

Правова база, на основі якої повинна реалізовуватися державна політика у сфері фізичної культури й спорту, як показує проведене дослідження, неадекватна проведеним соціально-економічним реформам, не гарантує конституційне право кожного громадянина України на заняття фізичною культурою й спортом. Основною причиною цього є відсутність надійних механізмів реалізації прийнятих законів.

Законодавством повинне передбачатися створення сприятливих умов у першу чергу для організацій, що реалізують програми розвитку фізичної культури й спорту серед дітей, інвалідів, сиріт, що сприяють формуванню здорового способу життя, для спонсорів та інвесторів, що направляють свої засоби на підготовку спортивного резерву й збірних команд України для участі в Олімпійських і Параолімпійських іграх . У діючі на сьогоднішній день законодавчих актах понижена роль суспільних фізкультурно-спортивних об'єднань, що несуть основне навантаження по розвитку масової фізкультурно-оздоровчої роботи й підготовці резерву для спорту вищих досягнень, не відрегульовані питання їх економічної підтримки з боку комерційних, суспільних некомерційних організацій, а також громадян.

Необхідність пошуку шляхів удосконалення системи фізкультурної освітньої системи в країні й у зв'язку із цим створення нової організаційної структури фізкультурно-спортивної освіти обумовлене соціально-економічними й правовими перетвореннями, що відбуваються в суспільстві, а також досить високим рівнем науково-методичного, інтелектуального

потенціалу, накопиченого в галузі й конкурентоспроможного на світовому ринку.

З метою реалізації вищевикладених напрямків державної політики в сфері фізичної культури й спорту в Законі України « Про фізичну культуру й спорт» передбачені заходи державної підтримки розвитку фізичної культури й спорту, у числі яких:

1) щорічне фінансування заходів в області фізичної культури й спорту, у тому числі заходів щодо підготовки до участі спортсменів в Олімпійських іграх, інших міжнародних спортивних змаганнях і участі в них, за рахунок засобів державного бюджету;

2) створення умов для використання фізкультурно-спортивними організаціями й підприємствами спортивної промисловості державних фінансових, матеріально-технічних і інформаційних ресурсів, а також науково-дослідних і технічних розробок і технологій;

3) зміст фізкультурно-оздоровчих, спортивних і спортивно-технічних споруджень, що перебувають у власності держави;

4) будівництво й утримання спортивних споруд за місцем проживання громадян, фізкультурно-оздоровчих споруджень у кожному муніципальному формуванні й надання на основі таких споруджень фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг;

5) збільшення кількості дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх видів і типів, клубів за місцем проживання громадян, дитячих і молодіжних спортивно-оздоровчих таборів, лікарсько-фізкультурних диспансерів і зміцнення їх матеріально-технічної бази;

6) створення умов для широкого використання засобів фізичної культури й спорту з метою зміцнення здоров'я матері й дитину;

7) організація фізкультурно-оздоровчих і спортивно-масових заходів для дівчат і жінок з урахуванням специфіки їх діяльності й відповідних науково-методичних рекомендацій;

8) обов'язкова сертифікація спортивних виробів і техніки;

9) підтримка зовнішньоекономічних зв'язків фізкультурно-спортивних організацій. Державна підтримка фізичної культури й спорту, фізкультурно-спортивних організацій, спортивних споруджень, підприємств спортивної промисловості здійснюються відповідно до цільових програм розвитку фізичної культури й спорту всіх рівнів, затвердженими у встановленому порядку відповідно Урядом України, органами виконавчої влади та іншими фізкультурно-спортивними організаціями.

Змістовна сторона діяльності держави в сфері фізичної культури й спорту проявляється в наступному: воно здійснює правове регулювання фізкультурно-спортивних відносин, виявляє економічну й іншу підтримку об'єктам системи фізичної культури й спорту (як державної, так і інших форм власності). Причому в одних випадках за рахунок бюджетного фінансування, в інших — наданням пільгових кредитів, звільненням від податків і т.д.; веде контроль і не допускає (особливо в сфері фізкультурно-оздоровчих послуг населенню, виробництва спортивних товарів) монополізму; шляхом проведення інвестиційної політики домагається пропорційного, рівномірного й сталого розвитку як спорту вищих досягнень, так і масового спорту, фізкультурно-оздоровчих занять і туризму в різних регіонах України; за рахунок засобів від податків, інших доходів держава надає допомогу в можливості займатися фізичною культурою, спортом і туризмом інвалідам, пенсіонерам, неповнолітнім і іншим соціально мало захищеним категоріям населення, не допускає великого розриву між особистими доходами громадян, що працюють у сфері фізичної культури й спорту, що й професійно займаються спортом шляхом проведення відповідної податкової політики; здійснює безпосереднє управління державними спортивними об'єктами.

На основі проведеного дослідження концептуальні напрями підвищення рівня державного регулювання фізичною культурою й спортом на основі побудови більш досконалої системи взаємодії: різних суб'єктів при посиленні ролі органів державного управління, що обґрунтовує побудова м'якої вертикалі

управління, що з одного боку підсилює ступінь державного регулювання, а, з іншого забезпечує розширення прав і обов'язків усіх суб'єктів спортивної діяльності.

В результаті проведення системного дослідження державного регулювання сфери фізичної культури й спорту в сучасній Україні було визначено, що основними проблемами її функціонування є:

- втрата системного регулювання як цілісною системою;
- відсутність ефективних механізмів фінансування;
- недостатньо чітка побудова системи пріоритетів;
- правова система взаємовідносин між державою, приватним і громадським секторами що знаходиться на стадії свого становлення.

Найважливішим напрямком удосконалення фінансового механізму державного регулювання й фінансування підготовки спортсменів є створення регіональних центрів спортивної підготовки (РЦСП) для членів збірних команд країни за видами, що найбільше успішно розвивається у них, спорту. Це дасть значний фінансовий ефект завдяки наближенню місць проживання даної категорії спортсменів і проходження ними навчально-тренувальних зборів, консолідації фінансових, матеріальних і кадрових можливостей. Їхніми засновниками повинні стати державний орган виконавчої влади в області фізичної культури й спорту, органи виконавчої влади, всеукраїнські федерації (асоціації, союзи) за різними видами спорту, інші зацікавлені підприємства, організації й установи. РЦПС слід працювати в режимі постійно діючого центру по організації й проведенню навчально-тренувальних зборів і навчально-методичній роботі зі спортсменами, зарахованими у встановленому порядку в основний і резервний склад збірних команд України.

Виходячи з положень Бюджетного кодексу України, можливо також створення на державному рівні цільових бюджетних фондів фізичної культури й спорту, що представляють собою відособлену частину фінансових ресурсів у складі бюджетів. Джерелом формування таких фондів при відповідному правовому забезпеченні були б перераховані вище вступі з різних фондів.

Таким чином, у будь-якій державі фінансово-економічна база є одним з головних елементів забезпечення перспективних і поточних завдань розвитку фізичної культури й спорту. У той же час порядок мобілізації фінансових коштів і їх структура залежать від приналежності суб'єкта спортивних правовідносин до державного або недержавного сектору. У свою чергу, у кожному секторі є своя правова й функціональна логіка діяльності, заснована на цілком певних принципах ресурсного забезпечення, що впливають із природи організаційно-правової форми власності. Треба вважатися, що в майбутньому їхня взаємодія з державними органами управління буде носити більш системний характер, порядок і обсяги виділюваних засобів стануть доступні громадськості, що дозволить забезпечити реалізацію принципів прозорості й ефективності державного фінансування.

3.2. Механізми удосконалення системи розвитку фізичної культури та спорту в Україні

Дослідження механізмів державного управління у сфері фізичної культури і спорту має орієнтуватися на аналізі базових складових: соціально-економічного стану функціонування політичної системи; специфіки організацій, які продукують визначену державну політику; системи цінностей, світоглядних та ідеологічних переконань групи людей, від яких залежить прийняття ключових політичних рішень. Поняття «механізм державного управління» є похідним від понять «державне управління» та «механізм управління» і об'єднує комплекс утворюючих ознак, а саме: вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, зберігання або перетворення, що спирається на владну силу; заходи, засоби, методи, важелі, стимули, за допомогою яких такий вплив здійснюється. Механізм державного управління – це сукупність засобів, методів, важелів, за допомогою яких органи державної влади впливають на будь-яку соціально-економічну систему з метою досягнення визначених цілей і основою ефективного застосування яких є

дотримання наріжних принципів управління, наявність прямих та зворотних зв'язків між суб'єктом та об'єктом управління.

Механізм державного управління розглядається як сукупність організаційно-економічних методів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов'язані функції для забезпечення безперервної, ефективної дії відповідної системи або як сукупність форм, методів, засобів впливу на економіку, що охоплюють економічні відносини, які склалися між суб'єктами та об'єктами управління в процесі визначення та реалізації мети. Механізм управління фізичною культурою і спортом на державному рівні – це сукупність методів, засобів, важелів впливу на галузь фізичної культури та спорту з боку державних та недержавних інституцій, які здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури і спорту для задоволення потреб держави та конкретного регіону.

Механізми державного управління у сфері фізичної культури і спорту на державному рівні – це системна діяльність державних органів державної влади в розвитку фізичної культури та спорту шляхом застосування сукупності методів, засобів, важелів впливу із дотриманням наріжних принципів управлінської діяльності відповідно до функцій та владних повноважень.

Фізична культура є поєднанням матеріальних і духовних цінностей.

До першої групи належать спортивні будівлі, спеціальне обладнання, реманент, спортивне екіпірування, медичний супровід.

До другої групи – інформація, твори мистецтва, види спорту, ігри, системи фізичних вправ, етичні й правові норми, що зумовлюють людську поведінку у процесі фізкультурно-спортивної діяльності. Нині в Україні наріла необхідність модернізації системи державного управління загалом та у сфері фізичної культури і спорту зокрема. Функціонування й ефективний розвиток масового спорту в умовах ринкової економіки передбачають постійний пошук додаткових джерел фінансування, інноваційних інструментів ведення конкурентної боротьби, здійснення ринкової комунікації.

У розвинених країнах спонсорство розглядається як один із найважливіших інструментів матеріального забезпечення розвитку масового спорту. Фізкультурно-спортивні організації практично не в змозі без багатосторонньої та різноманітної підтримки проводити спортивні змагання.

У країнах із централізованою економікою вплив держави зазвичай проявляється у вигляді директивних планів, державного розподілу ресурсів, держава є основним центром управління діяльністю господарських одиниць. Процес здійснення управління діяльністю у сфері фізичної культури і спорту виявляється у певних формах, кожна з яких зумовлена специфічними завданнями та функціями управління і має особливий зміст. Якщо розглядати функції державного управління фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності як основні напрями цілеспрямованого управлінського впливу на об'єкти управління, то форми державного управління – це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто через форми державного управління здійснюється управлінська діяльність – вибір відповідних форм державного управління повинен забезпечувати ефективне виконання функцій управління і досягнення відповідної мети з найменшими витратами.

Особливістю управління у галузі фізичної культури і спорту органами загальної компетенції є те, що вони здійснюють зазначену діяльність і разом із тим розв'язують інші завдання, віднесені до їхньої компетенції, – розвиток економіки, соціальної сфери, національної безпеки та оборони тощо.

Органи міжгалузевої компетенції координують діяльність інших органів виконавчої влади з вирішення окремих питань міжгалузевого характеру. Цю групу представлено переважно державними комітетами (державними службами) та деякими міністерствами (наприклад, у сфері спорту Міністерством фінансів тощо). На відміну від них, для органів галузевої (спеціальної) компетенції управління у галузі фізичної культури і спорту є основним або одним із основних напрямів їхньої діяльності.

Процес державного управління у сфері фізичної культури і спорту проявляється у визначених формах, що зумовлені унікальними завданнями та

регулюючими функціями, і має неповторне змістове наповнення. За умови, якщо аналізувати функції державного управління у сфері фізичної культури і спорту як базові напрями цілеспрямованого управлінського впливу на об'єкти управління, то форми державного управління – це напрями визначеного впливу.

Під державним управлінням розвитку фізичної культури та спорту розуміється скоординована відповідно до загальнонаціональних інтересів та державної політики у сфері фізичної культури та спорту діяльність органів державної влади, спрямована на створення оптимальних нормативно-правових, організаційних, адміністративних умов для функціонування системи ресурсного забезпечення фізичної культури і спорту в Україні.

Форми державного регулювання зумовлюють спрямованість управлінської діяльності. Вибір ефективних форм державного управління має сприяти ефективній реалізації управлінських функцій і досягненню необхідної мети за мінімізованих витрат. Передусім створенню успішної системи управління фізичною культурою і спортом заважає недосконала система правового регулювання, зокрема ігнорування правового регламентування, недостатня інформаційна підтримка функціонування зазначеної сфери. Функціонування та подальший розвиток фізичної культури і спорту в умовах ринкової економіки спрямовані на постійне виявлення додаткових джерел фінансування, інноваційних інструментів для здійснення конкурентної боротьби, забезпечення ринкової комунікації. Ключовим системним інструментом є спонсорство. Водночас частина спонсорських внесків у спортивну сферу суттєво відрізняється і багато в чому зумовлена наявними соціально-економічними умовами, видом спорту, його становленням та рівнем проведеного спортивного заходу.

Основними чинниками, які значною мірою впливають на процеси розвитку галузі, є:

- зміна ролі держави у забезпеченні життєдіяльності фізкультурно-спортивних організацій;
- активне проникнення в сферу фізичної культури та спорту не завжди позитивних наслідків ринкових відносин;
- виникнення раніше непритаманного сфері приватного сектора; формування ринку фізкультурно-спортивних послуг.

Законодавча база з розвитку масової фізичної культури населення і спорту високих досягнень достатньо тісно пов'язана із законодавством про освіту, про соціальний захист населення, про охорону здоров'я, про підприємницьку діяльність, про місцеве самоврядування, тому являє собою широкий масив законодавчих актів, які регламентують правовідносини, що виникають у процесі реалізації прав громадян на зайняття фізичною культурою і спортом, на збереження здоров'я шляхом активного способу життя. Тому вона безпосередньо відноситься до важливих засобів сучасної державної політики в сфері забезпечення якості життя громадян України. Очевидно, що необхідно поділити на три функціональні кластери: загальнодержавний рівень, регіональний і місцевий. Розбудовувати цю систему необхідно знизу доверху, що дозволить краще врахувати інтереси та потреби громадян.

Для підвищення ефективності підготовки спортсменів необхідно забезпечити наступність такої підготовки при чіткому упорядкуванні відносин між цими структурними елементами. Так, у Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту передбачено: створення умов для розвитку резервного спорту, залучення всіх дітей в систему короткочасного навчання основних елементів олімпійських видів спорту для ознайомлення з цінностями спорту та виявлення схильності до подальших занять. Це значною мірою розширить можливості наступної структури в системі олімпійської підготовки – резервного спорту. Потребує подальшого впорядкування взаємодія структури резервного спорту та спорту вищих досягнень. Це насамперед стосується дублювання програм спортивної підготовки в дитячо-юнацьких спортивних

школах та спеціалізованих ДЮСШ. Дублюються також завдання наступної ланки – спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю, замість поставлених завдань у підготовці спортсменів високого класу сьогодні часто займаються підготовкою юних спортсменів на рівні ДЮСШ.

Розвитку центрального органу з питань фізичної культури і спорту була властива помітна динаміка змін, що проявилася і на початковому етапі державотворчих заходів, і через більш як 30 років після. Вказане хоч і підтверджує багатогранність еволюційних змін (часто не дозволяє досягти необхідних результатів), проте властива часткова вагомість (науково-аргументованого) підходу до визначення системи заходів щодо оптимізації системи державного управління та галуззю фізичної культури і спорту. Проте реорганізація центрального органу виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту змінилася змістовно на стабільно відновлюваний процес, що завжди спрямований на мінімізацію управлінської діяльності, характеризується появою організаційно-обумовлених перерв, першочергово внутрішньою спрямованістю розпоряджень, невизначеністю фахового становища для особового складу, що призводить до зниження рівня активності.

Нині в офіційних документах обумовлено, що механізми державного управління у сфері фізичної культури і спорту, що використовуються упродовж останніх років, виявилися малоефективними.

У зв'язку з цим задля мінімізації наявних негативних тенденцій у сфері фізичної культури і спорту в умовах реформування фінансування завдяки впровадженню інструменту економічної державної політики доцільно використовувати програмно-цільовий метод, що є системою окреслених до планомірного впровадження заходів – систематизованих за змістовним наповненням, часових та просторових характеристиках, наділених ресурсами та націлених на оптимізацію системи фізичної культури і спорту на етапі розвитку соціально-орієнтованої української ринкової економіки.

ВИСНОВКИ

Державне управління розвитком фізичної культури і спорту – це сукупність принципів, функцій і методів, засобів, важелів впливу, який має забезпечити найбільш раціональний спосіб організації управління справами фізичної культури та спорту з метою ефективної реалізації цілей управління галуззю. Принципи оптимізації державного управління розвитком фізичної культури і спорту згруповано за структурно-функціональною і процесуальною ознаками.

У роботі обґрунтовано теоретико-методологічні основи державного управління фізичною культурою і спортом, розроблено концептуальні засади розвитку галузі шляхом удосконалення правового, організаційного, економічного механізмів державного управління нею, що в сукупності дасть змогу розв'язати важливу наукову проблему щодо оптимізації та підвищення ефективності державного управління фізичною культурою й спортом в Україні.

На підставі здійсненої роботи сформульовано такі основні висновки і рекомендації:

Фізичне виховання виступає складною комплексною системою правового державного регулювання, що вимагає адекватної сукупності нормативно-правових актів і організаційних форм управління. У процесі фізкультурно-спортивної діяльності суб'єктів розглянутої системи виникають правові відносини, що характеризуються своїми специфічними особливостями.

Визначено, що з моменту набуття Україною статусу незалежної, суверенної держави було прийнято і різною мірою реалізовано низку державних програм, заходів щодо розвитку і поліпшення стану фізичної культури і спорту країни. Як свідчить порівняльний аналіз державних програм, спостерігається неухильна тенденція до погіршення стану галузі, а реалізація державної політики і здійсненні заходи характеризуються низькою ефективністю і результативністю.

Державна політика, пріоритетні напрями щодо розвитку галузі полюсно змінювались в залежності від соціально-економічних умов, що склалися.

Зроблено висновок, що більшість проголошених заходів так і залишилась лише виписаними на папері внаслідок низької виконавчої дисципліни, недостатності фінансових ресурсів, відсутності взаємної узгодженості в діях між державними і громадськими органами управління сферою фізичної культури і спорту в горизонтальній і вертикальній площинах взаємовідносин.

Пріоритетним напрямком у сфері фізичної культури та спорту залишається розвиток дитячого та юнацького спорту, залучення мешканців громади різних вікових категорій до участі в спортивних заходах.

На сучасному етапі розвитку України важливим завданням є дитячий спорт який дуже тісно пов'язаний з фізичним вихованням. Це короткочасне навчання дітей основним елементам певних видів спорту для ознайомлення їх з цінностями спорту та виявлення схильності до подальших занять. Розвиток дитячого спорту забезпечує органічний зв'язок між фізичним вихованням, масовим спортом та спортом вищих досягнень.

Згідно Закону України “Про фізичну культуру та спорт”, держава стимулює розвиток фізичної культури та спорту шляхом розширення матеріально-технічної бази, надання пільг щодо оподаткування та кредитування, а також морального та матеріального заохочення спортсменів, фахівців цієї галузі, інших суб'єктів фізкультурно-спортивної діяльності. Визначено, що основними чинниками, які значною мірою впливають на процеси розвитку галузі, є: зміна ролі держави у забезпеченні життєдіяльності фізкультурно-спортивних організацій; активне проникнення в сферу фізичної культури та спорту не завжди позитивних наслідків ринкових відносин; виникнення раніше непритаманного сфері приватного сектора; формування ринку фізкультурно-спортивних послуг. Саме перехід до ринкових відносин, зміни відносин власності, послаблення ролі командно адміністративних методів управління економікою і державою обумовлює актуальність проблеми пошуку нових форм, методів та засобів стимулювання розвитку фізичної культури і спорту та окремих її підсистем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борецька Н.О. Фізична культура і спорт як один із пріоритетних напрямків державної політики. // Молодий вчений. 2018. № 11 (2). С. 530–533.
2. Вавренюк С.А. Механізми державного управління розвитком фізичної культури і спорту у вищих навчальних закладах України: дис. канд. іст. н. Харків, 2015. С. 202.
3. Вацеба О. Нариси з історії західно-українського спортивного руху / Оксана Вацеба. – Л. : 1996. – 284 с.
4. Г. П. Грибан Управління у сфері фізичної культури і спорту. Житомир: Вид-во «Рута», 2022. – 124 с.
5. Гасюк І.Л. Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку: [монографія] / І.Л. Гасюк. — Х.: ПП Балюк І. Б., 2011. — 432 с.
6. Гасюк І.Л. Економіко-правові аспекти державного стимулювання розвитку фізичної культури та спорту в Україні / І.Л. Гасюк // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – О.: Вид-во ОРІДУ НАДУ – 2011. – № 2(46). – С. 58-61.
7. Гасюк І.Л. Підходи до дослідження системи державного управління розвитком фізичної культури і спорту / І.Л. Гасюк // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. — Дніпропетровськ: Вид2 во ДРІДУ НАДУ, 2010. — № 4 (7). — С. 194—206.
8. Деделюк Н.А. Традиції фізичного виховання в Київській Русі: Монографія / Н.А. Деделюк, А.В. Цьось. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2004. – 192 с.
9. Державне регулювання фізичної культури та спорту в Україні Монографія. / за ред. С.М. Домбровська, С.А. Вавренюк, В.В. Палюх. Харків: НУЦЗУ, 2020. 313 с.
10. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т. 1. – 564 с.

11. Закон України "Про фізичну культуру і спорт" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>.
12. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 01.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
13. Закон України Про розвиток дитячо-юнацького спорту та фізичної культури в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/JF3LB00B>
14. Куделко В.Е. Організація і технологія управління фізичною культурою та спортом у системі районного територіально-адміністративного утворення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. фіз. вих.: спец. 24.00.02. "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / В.Е. Куделко. — Харків, 2005. — 20 с.
15. Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою й спортом в Україні та Європі / О.О. Кузьменко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. — 2011. — № 3. — С. 36—41.
16. Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою та спортом в Україні та Європі. URL : http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du/2011_3/files/DU311_07.pdf.
17. Ліщук С.В. Система державного регулювання у сфері фізичної культури та спорту в Україні // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2014. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2014_12_10
18. Мічуда Ю.П. Проблеми вдосконалення механізмів державного управління сферою фізичної культури і спорту в Україні / Ю.П. Мічуда // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. — Луцьк, 2002. — Т. 1. — С. 26–28.
19. Історія фізичної культури та спорту в Україні : [навчальний посібник] / В. А. Вербицький, І. Г. Бондаренко. — Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. — 340 с.
20. Рибчич І. Є. Правові аспекти державного управління сферою фізичної культури і спорту в Україні [Електронне видання] / І.Є. Рибчич // Державне будівництво :

Електронне фахове видання з державного управління ; за заг. ред. Кармишева Д.В. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ. – Вип. № 1. – 2015.

- 21.Сіренко Р. Державне управління системним розвитком сфери фізичної культури і масового спорту: програмно-цільовий підхід / Р. Сіренко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія —Державне управління». – Вип. 2 (7). – Харків, 2017. – С. 180–190.
- 22.Філь С.М. Історія фізичної культури: Навчальний посібник / Філь С. М., Худолій О.М., Малка Г.О. – Харків: ОВС, 2003. – 160 с.
- 23.Цьось А. В. Розвиток фізичного виховання на території України з найдавніших часів до початку ХІХ ст.: Автореферат на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання і спорту. – Харків: ПП Якубович І. І., 2005. – С. 9.
- 24.Шевчук О.Р. Механізми державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні: дис. ... канд. наук з держ. управління: 25.00.02 / Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2019. 209 с.
- 25.Шевчук О.Р. Сучасні реалії державного управління фізкультурноспортивною діяльністю. Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення. - Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю (до 95-річного ювілею з дня заснування кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету) 24 жовтня 2018 року. – Х. – 2018. – С. 114-116.